

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Určení rozsahu a výše bezdůvodného obohacení

Občanský zákoník[1] stanoví, že ten, kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil. K tomu ještě přidává demonstrativní výčet situací, kdy půjde o bezdůvodné obohacení, a to získání majetkového prospěchu (i) plněním bez právního důvodu, (ii) plněním z právního důvodu, který odpadl, (iii) protiprávním užitím cizí hodnoty a (iv) tím, že za obohaceného bylo plněno, co měl plnit sám.

V tomto článku se budu blíže věnovat otázce určení rozsahu bezdůvodného obohacení, které je nutno ochuzenému vydat, jakož i způsobu určení jeho výše, resp. výše náhrady za něj.

Rozsah nároku na vydání bezdůvodného obohacení

Ve vztahu k určení rozsahu bezdůvodného obohacení, které se má ochuzenému vydat, nikoliv však ve smyslu jeho výše (k tomu viz níže), ale ve smyslu toho, co všechno je obohacený povinen vydat, je nutné rozlišit, zda se jedná o bezdůvodné obohacení v dobré víře nebo ve zlé víře, resp. jestli se jedná o poctivého nebo nepoctivého příjemce plnění.

Poctivý příjemce vydává bezdůvodné obohacení pouze v rozsahu, který trvá při uplatnění práva na jeho vydání ze strany ochuzeného. Vydávané bezdůvodné obohacení tak může být značně menší oproti stavu, kdy k němu došlo. V případě neplatnosti úplatné smlouvy poctivý příjemce poskytne ochuzenému náhradu za užívání věci, avšak pouze do výše prospěchu, který tím získal. Pokud v mezidobí došlo k tomu, že poctivý příjemce předmět bezdůvodného obohacení již zcizil, má na výběr, co bude ochuzenému vydávat. Buď peněžitou náhradu anebo to, co za ni utržil. Jestliže předmět bezdůvodného obohacení zcizil bezúplatně, může ochuzený požadovat náhradu pouze po nabyvateli, který nebyl v dobré víře. Nelze-li předmět bezdůvodného obohacení vydat (např. poskytnutí služby), není obohacený, který předmět bezdůvodného obohacení získal v dobré víře, povinen k náhradě, ledaže by tím vznikl stav zjevně odporující dobrým mravům.

Na rozdíl od poctivého příjemce je ten nepoctivý povinen vydat vše, co získal v době, kdy k obohacení došlo. Obohacený, který nebyl v dobré víře, je navíc povinen vydat i plody a užitky a nahradit ochuzenému užitek, který by byl získal. Co se týče situace, kdy v mezidobí nepoctivý příjemce předmět bezdůvodného obohacení zcizil, je to právě ochuzený, kdo, na rozdíl od poctivého příjemce, je oprávněn rozhodnout, zda bude poskytována peněžitá náhrada anebo to, co za předmět bezdůvodného obohacení nepoctivý příjemce utržil.

Pro všechny případy vydávání bezdůvodného obohacení potom platí, že ten, kdo bezdůvodné obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil, a může od věci

oddělit vše, čím ji na svůj náklad zhodnotil, je-li to možné bez zhoršení podstaty věci.

Vydání bezdůvodného obohacení a peněžitá náhrada

Kamenem úrazu je velmi často určení, jaký majetkový prospěch obohacený získal, tedy „oč se obohatil“, a měl by to vydat ochuzenému. S určením předmětu bezdůvodného obohacení problém obvykle nenastává v situaci, kdy plnění bylo poskytnuto ve věcech či penězích, protože způsob a rozsah plnění, které má být vráceno, je zřejmý.

Peněžitá náhrada v případě nehmotného plnění

Jiná je ovšem situace tam, kde plnění mělo charakter nehmotný, a proto je nelze vydat. Např. v případě užívání nemovitosti, bytu nebo prostoru sloužícího k podnikání bez nájemní smlouvy (nikoliv tedy v případě neplatné nájemní smlouvy) spočívá obohacení uživatele v tom, že vykonával právo nájmu k cizí věci. Toto bezdůvodné obohacení však pochopitelně není možné vydat. Došlo k jeho spotřebování, a proto má ochuzený v souladu s § 2999 občanského zákoníku právo na peněžitou náhradu ve výši obvyklé ceny. Obvykle se k určení konkrétní výše peněžité náhrady bezdůvodného obohacení využije služeb znalce. Tomuto je však nutné správně položit otázku, na kterou má odpovědět. Výši náhrady je totiž nutné odvozovat od prospěchu, který byl obohaceným získán bez právního důvodu. Vycházet je proto nutno ze skutečného stavu. Tedy, pokud je prostor sloužící k podnikání (nebytový prostor) užíván k bydlení, náhrada za předmět bezdůvodné obohacení, kterou bude nutné vydat, nebude ve výši obvyklého nájemného prostor sloužících podnikání, ale bude nutné vycházet z hodnoty nájemného bytu. K závěru, že rozhodující je skutečný stav, dospěla judikatura vyšších soudů[2]. Tato se sice vztahovala k úpravě bezdůvodného obohacení v zákoně č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a k situaci, kdy byla neplatná smlouva, nicméně lze mít za to, že závěr o nutnosti zohlednění skutečného stavu je aplikovatelný i na bezdůvodné obohacení dle stávajícího občanského zákoníku.

Peněžitá náhrada v případě zničení věci

Pro úplnost je potřeba uvést, že obdobně jako u spotřebovaného nehmotného plnění, se zřejmě bude postupovat také v případě zničení toho, co má být jakožto bezdůvodné obohacení vráceno. Ochuzený bude mít v takové situaci v souladu s § 2999 občanského zákoníku právo na peněžitou náhradu ve výši obvyklé ceny, kterou v případě sporu opět nejčastěji určí znalec.

Závěr

Přestože ve stávajícím občanském zákoníku došlo oproti občanskému zákoníku z roku 1964 ke změnám v oblasti úpravy bezdůvodného obohacení a jeho vypořádání, a to zejména ve vztahu k poctivému příjemci, jehož situace se zlepšila, na tom, že při určování náhrad za bezdůvodné obohacení je v případě nemožnosti jeho vrácení nutné zohlednit skutečný stav, se zřejmě měnit nebude.

Mgr. Ján Gajdoš, LL.M.,

advokát

autor působí v advokátní kanceláři MSB Legal, v.o.s.

[MSB Legal, v.o.s.](#)

Bucharova 1314/8

158 00 Praha 13

Tel.: +420 251 566 005

Fax: +420 251 566 006

e-mail: paha@msblegal.cz

[1] Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník

[2] Srov. Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 143/11 ze dne 1.9.2014 a Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2526/98, ze dne 30.11.1999

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporáční autonomie](#)